

Perioperatif Ağrı ve Tedavisi

İlker COŞKUN

Giriş

Yaşam boyu maruz kalınan olayların ve kazanılan duyuşsal ve duygusal deneyimlerin yaşla birlikte artması beklenen bir gerçekliktir. Bu durum ağrıya olan yanıtın farklı olmasına neden olurken, kognitif fonksiyonların yaşla birlikte değişmesi ağrının yanlış değerlendirilmesine de yol açabilir. Ağrı algısında ki değişimlerin ve yüksek ağrı skorlarının kognitif dejenerasyonun bir sonucu mu yoksa hastalığın gerçek bir bulgusu mu olduğunu anlamak ise, yaşlılarda ağrı mekanizmalarının daha iyi anlaşılması ile mümkün olabilir. Bu bölümde, yaşlı popülasyonda ağrının nörofizyolojisi, ağrının değerlendirilmesi ve tedavisi üzerinde durulacaktır.

I. Yaşlılık ve Epidemiyoloji

Yaş, yaşlanma, yaşlılık kavramları sık kullanılan ve çoğu zamanda karıştırılan kavramlardır. Birçok araştırmacı tarafından farklı şekillerde tanımlanan bu kavramlar arasındaki ayrımın çok net olmadığı, yanlışlıkla birbirleri yerine kullanıldığı da görülmektedir. Yaş, bir canlının doğumundan itibaren geçen zamanın yıl birimi ile ifade edilen göstergesidir. Yaşlanma, intrauterin hayatla başlayıp ölümle sonlanan, önlenmesi mümkün olmayan bir gerileme sürecidir ve yaşın artmasını ifade etmektedir. Yaşlılık ise yaşlanmanın yoğun olarak yaşandığı yaşamın çok özel bir bölümünü tanımlamak için kullanılır.

Yaşlılık fiziksel, psikolojik ve sosyal boyutları ile değerlendirilmesi gereken bir süreçtir. Fizyolojik boyutuyla yaşlılık, hücre fizyolojisinden organizmanın fiziksel durumuna kadar ki işleyişte görülen biyolojik değişimleri ifade eder. Psikolojik boyutuyla yaşlılık, algı, öğrenme, psikomotor, problem çözme ve kişilik özellikleri açısından insanın uyum sağlama kapasitesindeki görülen değişimleri ifade etmektedir. Sosyolojik boyutuyla yaşlılık ise, baba olmak, emeklilik gibi yaş ile birlikte toplumsal rollerde ve sosyal işlevlerde değişiklikler olmasıdır (1). Dünya

içermelidir. Ağrıyı değerlendirme teknikleri, ağrı değerlendirme araçları, ağrıyla baş etme yöntemleriyle (gevşeme, dikkati başka yöne çekme gibi) ilgili hem yazılı hem de sözel olarak bilgi verilmelidir.

Ağrı tedavisinde kullanılan fizik tedavi yöntemleri; transkütanöz elektriksel sinir stimülasyonu (TENS), sıcak-soğuk uygulamalar, akupunktur, egzersiz, masaj, ağrılı eklemlerin splintlenmesi, traksiyon gibi uygulamalardır (34). Ağrı tedavisinde pikososyal destek mutlaka gerekli ve faydalıdır. Yaşlı hastalardaki depresyon ve anksiyete belirlenmeli ve tedavi edilmelidir. Bununla birlikte psikoterapi, gevşeme, hipnoz, dikkati başka yöne çekme gibi bilişsel davranışsal ve refleksoloji, aromaterapi, müzik terapi gibi bilişsel ve davranışsal terapi ilaç tedavisine eklenmelidir. Ayrıca, hastanın sosyal çevresi hastaya göre düzenlenmelidir. Yaşlıların yeme, içme, banyo yapma gibi öz bakıma dönük aktiviteleri ile alışveriş yapma, yemek hazırlama, ev işi yapma gibi günlük yaşam aktivitelerini yapması için cesaretlendirilmesi ve desteklenmesi önemlidir.

Sinir blokları, tetik nokta enjeksiyonları, epidural steroid enjeksiyonları, epidural nöroplasti uygulamaları, eklem içi enjeksiyonlar, intradiskal enjeksiyonlar, proloterapi, nörolitik sinir blokları, kemonükleozis, radyofrekans termokoagülasyon (RF uygulamaları), kriyolezyon uygulamaları, spinal kord stimülasyonu, spinal opioid tedavisi gibi tedavilerde ağrı yönetiminde uygulanabilecek diğer yöntemlerdendir.

Kaynaklar

1. Birren J, Schaie K. Handbook of the Psychology of Aging. Third ed. San Diego California: Academic Press Inc, 1990:106.
2. Samancı TÇ, Kara F. Dünyada ve Türkiye'de Yaşlılık. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD). 2018; 3(1):219-29.
3. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). İstatistiklerle Yaşlılar Raporu, 2018. (01.04.2019 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30699> adresinden ulaşılmıştır).
4. Helme RD, Gibson SJ. The epidemiology of pain in elderly people. Clin Geriatr Med. 2001;17(3): 417-31.
5. Kaye AD, Baluch A, Scott JT. Pain management in the elderly population: a review. The Ochsner Journal. 2010; 10(3):179-87.
6. Chakor MC, Gibson SJ, Bradbeer M, Helme RD. The effect of age on A delta and C-fibre thermal pain perception. Pain. 1996; 64(1):143-52.
7. Miller PF, Sheps DS, Bragdon EE, Herbst MC, Dalton JL, Hinderliter AL, et al. Aging and pain perception in ischemic heart disease. Am Heart J. 1990;120(1):22-30.
8. Whiteman JE. Pain assessment and management. In: Dharmarajan TS, Norman RA (eds). Clinical Geriatrics. New York: The Parthenon Publishing Group, 2003:149-61.
9. Gibson S, Ferrell M. A review of age differences in the neurophysiology of nociception and the perceptual experience of pain. Clin J Pain. 2004;20(4):227-39.

10. Harkins SW, Price DD, Bush FM, et al. Geriatric pain. In: Wall PD, Melzack M (eds). *Textbook of Pain*. 3rd ed. New York: Churchill Livingstone, 1994:769-84.
11. Gaston-Johansson F, Johansson F, Johansson N. Undertreatment of pain in the elderly: causes and prevention. *Annals of Long-Term Care*. 1999;7(5):190-6.
12. Molton IR, Terrill AL. Overview of persistent pain in older adults. *Am Psychol*. 2014; 69(2):197-207.
13. Casten R, Parmelee P, Kleban M, Lawton MP, Katz IR. The relationships among anxiety, depression, and pain in a geriatric institutionalized sample. *Pain*. 1995;61(2):271-6.
14. Kuşuoğlu S, Eti Aslan F, Olgun N. McGill Melzack Ağrı Soru Formunun Türkçeye Uyarlanması. *Ağrı*. 2003;15(1):47-52.
15. Alkaya F, Keçik Y. Ağrılı hastanın değerlendirilmesi, kronik ağrıda hasta değerlendirilmesi, ağrı ölçüm yöntemleri. In: *Anestezi Güncel Konular II*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi, 2010:439-456.
16. Berger JM, Rodney K. Pain Management. In: Reves JG, Barnett SR, McSwain JR, Roke GA. *Geriatric Anesthesiology*. 3rd ed. Switzerland: Springer International Publishing AG, 2018:435-54.
17. Jianguo C. Overview of Pain States. In: Jianguo C, Rosenquist RW. *Fundamentals of Pain Medicine*. Switzerland: Springer International Publishing AG, 2018:3-6.
18. Bernabei R, Gambassi G, Lapane K, Landi F, Gatsonis C, Dunlop R, et al. Management of pain in elderly patients with cancer. SAGE Study Group. Systematic Assessment of Geriatric Drug Use via Epidemiology. *JAMA* 1998;279(23): 1877-82. Erratum in: *JAMA* 1999 Jan 13;281(2):136.
19. Cleeland C. Undertreatment of cancer pain in elderly patients. *JAMA*. 1998; 279(23):1914-5.
20. Davis MP, Srivastava M. Demographics, assessment and management of pain in the elderly. *Drugs Aging*. 2003;20(1):23-57.
21. Morrison RS, Magaziner J, Gilbert M, Koval KJ, McLaughlin MA, Orosz G, et al. Relationship between pain and opioid analgesics on the development of NSAİİ following hip fracture. *J Gerontol A Biol Sci Med Sci* 2003;58(1):76-81.
22. The management of chronic pain in older persons: AGS Panel on Chronic Pain in Older Persons. American Geriatrics Society. *J Am Geriatr Soc* 1998;46(5):635-51.
23. Nikolaus T, Zeyfang A. Pharmacological treatments for persistent non-malignant pain in older persons. *Drugs Aging*. 2004;21(1):19-41.
24. Gloth FM 3rd. Pain management in older adults: Prevention and treatment. *J Am Geriatr Soc* 2001; 49(2):188-99.
25. Buse E, Maddox G. *The Duke Longitudinal Studies of Normal Aging:1995-1980*. New York: Springer, 1985.
26. The management of persistent pain in older persons. AGS Panel on Persistent Pain in Older Persons. American Geriatrics Society. *J Am Geriatr Soc*. 2002;50(6):205-24.
27. American Geriatrics Society 2019 Updated AGS Beers Criteria for Potentially Inappropriate Medication Use in Older Adults. By the 2019 American Geriatrics Society Beers Criteria Update Expert Panel. *J Am Geriatr Soc*. 2019;67(4):674-694.

28. Pharmacological management of persistent pain in older persons. American Geriatrics Society Panel on Pharmacological Management of Persistent Pain in Older Persons. *J Am Geriatr Soc.* 2009;57 (8):1331-46.
29. Morgan GE, Mikhail MS. Ağrı tedavisi. In: Lüleci N, eds. *Klinik Anesteziyoloji*. 4. Baskı. İstanbul: Nobel Kitabevi; 2008:359-412.
30. Waldman CS, Eason JR, Rambonul E, Hanson GC. Serum morphine levels, a comparison between continuous subcutaneous infusions and intravenous infusions in postoperative patients. *Anesthesia.* 1984;39(8):768-71.
31. Kaiko RF. Age and morphine analgesia in cancer patients with postoperative pain. *Clin Pharmacol Ther.* 1980; 28(6):823-6.
32. Weissman DE, Haddox JD. Opioid pseudoaddiction-an iatrogenic syndrome. *Pain.* 1989;36(3):363-6.
33. Canadian Guideline for Safe and Effective Use of Opioids for Chronic Non-Cancer Pain. Recommendations for Practice, 2010. (Available from: <http://nationalpaincentre.mcmaster.ca/opioid>).
34. Aslan FE, Uzun Ö. Yaşlılarda Ağrı. Aslan FE, editör. *Ağrı Doğası ve Kontrolü*. 2. Baskı. Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi; 2014:357-74.